

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับย้อนหลังไปในอดีตประมาณ 41 ปี ตั้งแต่ที่กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้ทรงวิเคราะห์ศัพท์คำว่า "TELEVISION" และบัญญัติศัพท์เป็นภาษาไทยว่าวิทยุโทรทัศน์ชั้นนั้น เป็นช่วงเวลาโทรทัศน์ได้ถือกำเนิดขึ้นในประเทศไทย ในปีพุทธศักราช 2495 โดยเริ่มออกอากาศในระบบขาวดำทางสถานีไทยทีวีช่อง 4 บางขุนพรหม ต่อมาเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2510 โทรทัศน์ไทยก็ได้พัฒนาการเปลี่ยนมาเป็นระบบสี และขยายเครือข่ายในการแพร่ภาพออกอากาศไปทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยเสริมให้สื่อโทรทัศน์ เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมแพร่หลายเพิ่มมากขึ้นไปอีก

ปัจจุบันในส่วนกลางมีสถานีโทรทัศน์ทั้งหมด 5 สถานี คือสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 อ.ส.ม.ท., สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 , สถานีวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 อ.ส.ม.ท. และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 โดยมีการแพร่ภาพออกอากาศทุกวัน ซึ่งแต่ละสถานีก็จะเริ่มเปิดและปิดสถานีในช่วงเวลาที่แตกต่างกันออกไป ตั้งแต่ เวลาประมาณ 5.30-01.00 น. ของวันถัดไป

จากการที่โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่ง ดังนั้นจึงไม่สามารถจะจำกัดตัวผู้รับสารได้ ผู้รับสารของโทรทัศน์จึงเป็นผู้รับสารมวลชน (MASS) ที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกันไป ตั้งแต่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ความ

สนใจ เป็นต้น โทรทัศน์จึงต้องประกอบไปด้วยรายการที่มีลักษณะต่าง ๆ หลายประเภท เพื่อจะรองรับต่อความต้องการของประชาชน และในปัจจุบันนี้สภาพการแข่งขันในด้านการผลิตรายการโทรทัศน์ก็ยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพราะการผลิตรายการโทรทัศน์ได้กลายเป็น อุตสาหกรรมด้านความบันเทิง (ENTERTAINMENT INDUSTRY) ไปแล้ว รายการโทรทัศน์ในทุกวันนี้ประกอบไปด้วย รายการข่าว สารคดี ละคร ปกติกะ ภาพยนตร์เรื่องยาว และรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก โดยมีสัดส่วนและช่วงเวลาในการแพร่ภาพออกอากาศลดหลั่นกันไปตามที่สถานีโทรทัศน์ได้จัดสรรเวลาให้

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อปีพุทธศักราช 2533 พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนประชากรทั้งประเทศประมาณ 56.34 ล้านคน ซึ่งจำนวนนี้เป็นเด็กและเยาวชนจำนวน 30.97 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 55 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งแยกเป็นเด็กอายุ 0-5 ปี จำนวน 7.51 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 13.3 เด็กอายุ 6-14 จำนวน 11.30 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 20.1 เยาวชนอายุ 15-25 ปี จำนวน 12.16 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 21.6 ของประชากรทั้งประเทศ และยังพบว่าประชากรอายุ 13 ปีขึ้นไป จะใช้เวลาว่างในการชมโทรทัศน์มากที่สุด คือร้อยละ 80 ในขณะที่ใช้เวลาฟังวิทยุร้อยละ 65 ใช้เวลาพบปะสังสรรค์ร้อยละ 35 ใช้เวลาในการอ่านหนังสือพิมพ์ร้อยละ 25 แต่กลับเป็นที่น่าสังเกตว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กนั้น มีสัดส่วนของเวลาออกอากาศน้อยกว่ารายการประเภทอื่น ถึงแม้ว่า รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กจะเริ่มผลิตและออกอากาศมานาน ตั้งแต่ประเทศไทยมีสถานีโทรทัศน์เป็นสถานีแรก จนถึงทุกวันนี้ 41 ปีมาแล้ว แต่ก็มีรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กอยู่เพียงไม่กี่รายการเท่านั้น ซึ่งในจำนวนนี้ หลายรายการมีโอกาสได้แพร่ภาพออกอากาศในช่วงระยะเวลาเพียงสั้น ๆ ก็ต้องหายหน้าหายตาไปจากจอโทรทัศน์ และมีรายการใหม่เข้ามาแทนที่สลับสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันเช่นนี้เรื่อยมา ในจำนวนนี้

หากพิจารณาถึงเนื้อหาสาระ และรูปแบบในการนำเสนอรายการอย่างจริงจังแล้ว ก็คงจะเลือกรายการที่จัดขึ้นเพื่อเด็กโดยเฉพาะ เพียงไม่กี่รายการเท่านั้น เพราะรายการอื่นอาจมีเด็กเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อผลทางธุรกิจหรือเพื่อกล่าวอ้างไปตามเหตุผลของผู้จัดแต่ละราย เพราะในที่สุดแล้ว รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กก็เป็นเช่นเดียวกับสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ คือจะมีประสิทธิภาพที่สุดเมื่อมันสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของเด็กในบางแง่

จากการวิเคราะห์รายการโทรทัศน์โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า สถานีโทรทัศน์ ช่อง 3, 5, 7 และ 9 ยกเว้นช่อง 11 มีรายการบันเทิง ร้อยละ 51-60 ข่าว ร้อยละ 12-17 ความรู้ร้อยละ 12-20 โฆษณาร้อยละ 6-12 ซึ่งจะเห็นได้ว่า รายการโทรทัศน์ส่วนใหญ่เป็นรายการบันเทิงที่ไม่ได้ส่งเสริมความรู้ ความคิดเห็นแก่เด็กเท่าใดนัก

การจัดรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กนั้นเป็นทั้งงานที่ง่ายที่สุดและงานที่ยากที่สุดที่จะประสบผลสำเร็จ ที่ว่าง่ายที่สุดเพราะ เด็กเป็นผู้ที่มีความอยากรู้อยากเห็นอันกว้างใหญ่ไพศาล และมีความสนใจในโลกของผู้ใหญ่มากมาย ทำให้เด็กพร้อมเสมอที่จะชมรายการเกือบทุกรายการ ส่วนที่ว่ายากที่สุดก็เพราะมีความยากมากที่จะจัดรายการโทรทัศน์ให้เหมาะสมกับผู้ชมที่เป็นเด็กในวัยที่แตกต่างกันมากเหลือเกิน

ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กจะต้องทราบว่า การที่เด็กชมรายการโทรทัศน์เพราะต้องการ ความบันเทิง (ENTERTAINMENT) เหมือนที่ Charles R. Wright ได้กล่าวไว้ว่าเป็นหน้าที่หนึ่งของสื่อมวลชน เด็กดูรายการโทรทัศน์เพื่อความตื่นเต้น เพื่อการพักผ่อน ส่วนข่าวสารหรือความรู้ต่าง ๆ นั้น เป็นเพียงผลพลอยได้ซึ่งเด็กรับไว้โดยไม่รู้ตัว เพราะถ้าเด็กทราบว่ารายการใดเป็นรายการเพื่อมาสั่งสอน เด็กก็จะปฏิเสธรายการประเภทนั้น ๆ

การจัดรายการเพื่อสนองต่อความต้องการของเด็ก ไม่ว่าจะ เป็นรายการประเภทใด ผู้จัดจะต้องให้คุณค่าหรือสิ่งที่ดีงามแก่เด็กด้วย เกี่ยวกับด้านคุณธรรม ค่านิยมที่ดีแก่เด็ก รวมทั้งให้การศึกษาในแง่ต่าง ๆ ทั้งในด้านความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันและความรู้รอบตัว

และในทุกวันนี้เราได้ยอมรับกันอยู่แล้วว่า โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อผู้ชมอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ชมที่เป็นเด็ก เราได้เรียนรู้กันมานานแล้วว่าอิทธิพลของโทรทัศน์นั้น มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กวัย 3-5 ขวบ จะได้รับอิทธิพลจากโทรทัศน์มากที่สุด เพราะอยู่ในวัยที่ต้องการเรียนรู้เลียนแบบได้อย่างรวดเร็ว

อันที่จริงแล้ว โทรทัศน์ก็เปรียบเสมือนดาบสองคมสำหรับเด็ก ผู้ซึ่งยังขาดวิจารณญาณในการหยิบใช้ การที่โทรทัศน์ดำเนินการแบบธุรกิจการค้า หรือตกอยู่ใต้อิทธิพลของธุรกิจการค้า เป็นขีดจำกัดที่สำคัญในการที่สื่อมวลชนจะมีบทบาทในการพัฒนาเยาวชน

สำหรับในต่างประเทศนั้นจะเห็นได้ว่า หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีศูนย์ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก (CHILDREN'S TELEVISION WORKSHOP : CTW) เพื่อผลิตรายการที่มีสาระประโยชน์และมีคุณค่า น่าสนใจ เหมาะสำหรับเด็ก ซึ่งศูนย์ผลิตรายการสำหรับเด็กนี้เป็นสถาบันของเอกชนที่ไม่ได้มุ่งหวังผลทางธุรกิจ และได้รับทุนอุดหนุนจากทั้งรัฐบาลและเอกชน มีผู้ดำเนินการที่ทรงคุณวุฒิและนักผลิตรายการระดับอาชีพ มีผลงานเป็นที่รู้จักกันอย่างดีทั่วโลก คือรายการเซซามิ สตรีท (SESAME STREET) หรือหุ่นมหาสนุก ซึ่งเป็นรายการโทรทัศน์ที่ผลิตโดยโครงการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

ออกอากาศตั้งแต่ 10 ธันวาคม ค.ศ.1969 เป็นรายการหนึ่งซึ่งประสบความสำเร็จมากในประวัติศาสตร์ของการออกอากาศในสหรัฐอเมริกา สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ชมทั่วโลกประมาณ 235 ล้านคน เพราะเป็นรายการดีเด่น ในรายการ THE MUPPET OF SESAME STREET ชนะเลิศรางวัล EMMY ของสื่อมวลชนในอเมริกา และได้รับงบประมาณจำนวน 160 ล้านบาท ใช้เวลาประมาณ 18 เดือน ในการทำวิจัยและผลิตรายการ โดยความเห็นชอบจากประชาชน รวมทั้งสถาบันคาร์เนกี (CARNEGIE CORPORATION) มูลนิธิฟอร์ด (FORD FOUNDATION) สำนักงานวิจัยของสำนักงานเพื่อการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา (BUREAU OF RESEARCH OF U.S. OFFICE OF EDUCATION) มูลนิธิมาเกิ้ล (MARKLE FOUNDATION) บรรษัทกระจายเสียงเพื่อสาธารณชน (CORPORATION FOR PUBLIC BROADCASTING)

ในด้านจรรยาบรรณของวิทยุโทรทัศน์ ในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก นั้น สมาคมวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (NBA) ของสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดกฎ ข้อบังคับตามหลักสากล ว่าด้วยความรับผิดชอบในการควบคุมตัวเองของรายการ สำหรับเยาวชนไว้ดังนี้

1. วิทยุโทรทัศน์เป็นสถาบันที่ให้ความรู้ เพิ่มพูนสติปัญญาอย่างกว้างขวางแก่เยาวชน ดังนั้น ทางสถานีจึงไม่ควรเสนอภาพข่าวที่เป็นการเร่ร่อนหรือแม้แต่เน้นอย่างน่าสนใจในเนื้อหาที่เกี่ยวกับการก่อจราจล การต่อสู้ ฆ่าฟันกันอย่างป่าเถื่อน เรื่องราวทางเพศ โดยมีข้อยกเว้นว่า จะเสนอให้ได้ในกรณีที่ตัดทอนออกอย่างเหมาะสมแล้ว

2. กฎที่กล่าวมานั้นยังไม่เพียงพอ ทางสถานียังต้องรับผิดชอบต่อรายการทุกชนิดทุกแบบ ที่เสนอเป็นประจำทุกวันอีกด้วย จึงควรพิจารณาดังต่อไปนี้

2.1 จุดมุ่งหมายของรายการคือให้ความรู้ เช่น ความเปลี่ยนแปลง ในทางสังคม วิวัฒนาการทางเทคโนโลยี รวมทั้งให้ความสนุกสนาน บันเทิงและ น่าสนใจควบคู่กันไปด้วย

2.2 ควรเสนอรายการที่ให้ความคิดสร้างสรรค์ สอดแทรกทัศนคติที่เป็นประโยชน์ ศีลธรรม จรรยา

2.3 ควรสะท้อนให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ เกียรติยศ ชื่อเสียง ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญู ความเคารพต่อพ่อแม่และผู้ที่มีบิถื้อ

2.4 ไม่ควรเสนอข่าวลัภพาตัวไปเรียกค่าไถ่ หรือการวางแผนและวิธีการข่มขู่คุกคามของอาชญากรเหล่านั้น

2.5 ควรตัดทอนเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าฟันกันอย่างทารุณโหดร้าย ซึ่งก่อให้เกิดความหวาดกลัว หรือตื่นตระหนกตกใจจนเกินเหตุ หรือกระทำการที่ไม่เหมาะสมอื่น ๆ ย่อมไม่เป็นประโยชน์ต่อความคิดและจิตใจของเยาวชน

2.6 ควรยับยั้งและหลีกเลี่ยงการกระทำของอาชญากรรม ควรระมัดระวังในการเสนอรายการที่เกี่ยวข้อง เรื่องราวที่แปลกประหลาดเหลือเชื่อ ไม่มีหลักฐานอ้างอิงแน่นอนหรือกู่ตีผีปีศาจ เป็นการมอมเมาจิตใจของเด็กให้เป็นคนขาดสติในการนึกคิดและหมกมุ่นแต่ในสิ่งที่ไร้สาระ

สำหรับในประเทศไทยนั้นก็นับได้ว่ามีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเช่นกัน คือ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ แต่อันที่จริง งานด้านการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเป็นเพียงงานส่วนหนึ่งของศูนย์นี้เท่านั้น แต่ก็นับว่างานด้านนี้ของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นงานที่เด่นเป็นประโยชน์ ต่อทั้งวงการศึกษาและวงการสื่อสารมวลชนมิใช่น้อย ทั้งนี้ เพราะรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ดีมีคุณภาพนั้นมียุ่่น้อยมาก ดังนั้น งานด้านนี้ของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา จึงนับว่าเป็นการเสริมส่วนที่ขาดในรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กไทย

ในแง่ของนโยบายและแผนงานของรัฐบาลเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก ก็เริ่มมีบทบาทตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ได้เอ่ยถึงปัญหาด้านสื่อมวลชนเกี่ยวกับเด็กไว้ 4 ประเด็นด้วยกัน คือ

1. ขาดนโยบายและระบบการใช้สื่อมวลชนให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็ก
2. สื่อมวลชนไม่ได้ตระหนักในหน้าที่ และความรับผิดชอบ ด้านการพัฒนาเด็ก ยิ่งไปกว่านั้น บางส่วนกลับได้ถ่ายทอดค่านิยม และสัจธรรมตัวอย่างพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์อีกด้วย
3. ขาดพัฒนาระบบสื่อมวลชนที่เปิดโอกาสแก่ผู้มีความรู้ และประสบการณ์ ในการผลิต สาระ รายการ และกิจกรรมที่ได้มาตรฐานสำหรับเด็ก
4. ผู้บริโภคยังขาดความเข้าใจในอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อเด็ก ขาดโอกาสในการจะเลือกรับบริการ และขาดบทบาทในการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบ ในการจัดรายการและกิจกรรม

สำหรับนโยบายและแผนพัฒนาเด็กระยะปี 2522 ก็ได้กำหนดเป็นนโยบายและวิธีดำเนินการเอาไว้พร้อมกันด้วย โดยเริ่มที่นโยบายว่า

1. การกำหนดให้สื่อมวลชนมีบทบาทด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจ ด้านการพัฒนาเด็ก และด้านวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแก่บิดามารดาและผู้ปกครอง พร้อมทั้งให้จัดรายการบันเทิง และความรู้ที่เหมาะสมกับขั้นตอนของพัฒนาการแก่เด็ก
2. เร่งสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พัฒนารูปแบบ และวิธีการฝึกอบรมเพื่อผลิตผู้จัดรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก
3. เร่งปรับปรุงรูปแบบและพัฒนาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ เพื่อที่จะเป็นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์และมีคุณภาพ

ส่วนวิธีดำเนินการนั้นก็ได้รับเอาไว้ว่า

1. กำหนดสัดส่วนที่เหมาะสมในการจัดเวลาหรือเนื้อที่ของสื่อมวลชนในการให้บริการความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก และความรู้ความบันเทิงแก่เด็ก (กบว. ได้กำหนดแล้วตั้งแต่ 1 มกราคม 2525)

2. ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องวางมาตรฐานให้สื่อมวลชนจัดรายการหรือผลิตเนื้อหาสาระเพื่อการศึกษา และความบันเทิงของเด็กโดยความเหมาะสมกับวัย

3. สร้างหน่วยงานตรวจสอบงานทางด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พร้อมทั้งงานวิจัยประเมินผล เพื่อปรับปรุงทิศทางและวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะในด้านของการสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาของชาติ ตามระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2518

4. เปรียบปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับและกลไกที่ควบคุมสื่อมวลชน พร้อมทั้งจัดให้มีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

5. สร้างระบบและกลไกการแพร่ข่าวสาร ข้อเสนอแนะให้ทั่วถึงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะแก่กลุ่มประชาชนที่ขาดโอกาสรับบริการ

6. สนับสนุนการรวมกลุ่มในรูปแบบต่าง ๆ ของผู้ที่ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมและควบคุมดูแลด้านคุณภาพด้วย

7. สนับสนุนการรวมกลุ่มผู้บริโภคให้มีบทบาทในการส่งเสริม และการควบคุมสื่อมวลชน

ในส่วนของคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ก็ได้กำหนดกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กไว้เช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. หนังสือที่ สร.1509/11 ลงวันที่ 9 มีนาคม 2519 เรื่อง ขอให้ กวดขันการแพร่ภาพที่เป็นภัยต่อสังคมและเยาวชน ซึ่งมีใจความสำคัญว่า

ด้วยคณะกรรมการบริหารและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ได้พิจารณา เรื่องความเสื่อมโทรมด้านจิตใจและศีลธรรมอันเนื่องมาจากสื่อมวลชนว่า โทรทัศน์เป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าความเสื่อมทรามด้านจิตใจและศีลธรรมให้แก่เยาวชน ที่ประชุมกบว. จึงมีมติขอให้สถานีวิทยุโทรทัศน์ทุกสถานี กวดขันการแพร่ภาพที่เป็น ภัยต่อสังคมและเยาวชนดังกล่าว

2. หนังสือที่ สร.1609/ว.80 ลงวันที่ 9 เมษายน 2525 เรื่อง ชรรถนะที่ควรปลูกฝังแก่เยาวชน มีใจความสำคัญว่า

คณะกรรมการส่งเสริมศีลธรรมและจิตใจ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ขอให้สถานีวิทยุโทรทัศน์จัดให้มีรายการที่ส่งเสริมศาสนาและศีลธรรม มากยิ่งขึ้น ให้ส่งเสริมและยกย่องบุคคล โดยเฉพาะเยาวชนที่ทำความดี ซึ่ง ประชานกบว. ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ตรงกับวัตถุประสงค์ของกบว. ด้วย จึงให้ สถานีวิทยุโทรทัศน์ถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

3. มติที่ประชุม กบว. ครั้งที่ 12/2524 ได้กำหนดอัตราส่วนการแพร่ ภาพออกอากาศรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กไว้ดังนี้

ในช่วงเวลา 18.00 น.- 18.30 น. ทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ให้เป็นช่วง เวลารายการสำหรับเด็กหรือรายการที่เป็นประโยชน์แก่เด็ก สำหรับวันเสาร์ วันอาทิตย์หรือวันหยุดราชการ หากสถานีใดไม่มีรายการสำหรับเด็กในตอน กลางวัน ก็ขอให้จัดรายการสำหรับเด็กในเวลา 18.00 น.- 18.30 น. ด้วย

จะเห็นได้ว่า ในระยะหลังนี้ องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ได้เริ่มให้ความสนใจในเรื่องของผลที่เกิดจากการรับสาร ทางสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์กันมากยิ่งขึ้น เริ่มตั้งแต่การกำหนด กฎ ระเบียบ แบบแผนต่าง ๆ ออกมาใช้ รวมไปถึงการค้นคว้า วิจัยต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลที่ผู้รับสารได้รับจากโทรทัศน์กันอย่างมากมาย เช่น

ประมะ สตะเวทิน ได้กล่าวไว้ว่า

อิทธิพลของวิทยุโทรทัศน์ที่มีต่อเด็กนั้น อาจสร้างนิสัยก้าวร้าวรุนแรงให้เด็กได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าการก้าวร้าวถูกกระตุ้นในเวลาต่อมา และอาจทำให้เด็กรู้สึกลำบากในการที่จะปรับตัวให้อยู่ในระเบียบวินัย หรืออาจทำให้เด็กเกิดความเพ้อฝันมากเกินไปจนไม่รู้จักชีวิตที่แท้จริง

บำรุงสุข สีหอำไพ จ่านอง วิบูลย์ศรี และสุภกัญญา ตีระวนิช ได้ร่วมกันทำการวิจัยเรื่องอิทธิพลของโทรทัศน์ต่อเด็กไทย โดยพยายามที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาของโทรทัศน์ในเมืองไทย แบบแผนในการดูโทรทัศน์ของเด็ก และเปรียบเทียบอิทธิพลของโทรทัศน์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อเป็นแนวทางอ้างอิงสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต

รัญจวน มินประดิษฐ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "อิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมาจากครอบครัวที่มีฐานะแตกต่างกัน"

มนต์ชัย นินนาทนนท์ ได้วิจัยเรื่อง "อิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อเยาวชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่" ฯลฯ

เมื่อพิจารณาแล้ว จะพบว่างานวิจัยส่วนมากจะมุ่งเน้นศึกษาที่ตัวผู้รับสารและผลกระทบที่เกิดจากการรับสารนั้น จึงเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า กระบวนการหนึ่งในการดำเนินการถ่ายทอดข่าวสารผ่านทางสื่อโทรทัศน์นั้น เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญมากอีกกระบวนการหนึ่ง ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ดังนั้น การริเริ่มที่จะศึกษาค้นคว้าในมุมมองของผู้ส่งสาร ในแง่ของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก จึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของ "ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบหรือมีอิทธิพลต่อกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก" ว่าประกอบไปด้วยปัจจัยอะไรบ้าง และปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้น ได้ส่งผลกระทบไปถึงตัวองค์กรผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กได้อย่างไร ปัจจัยต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อตัวบุคลากรซึ่งกลั่นกรองเนื้อหาสาระของรายการสำหรับเด็กในแง่ไหนบ้าง จึงทำให้รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กไม่สามารถที่จะทำหน้าที่ของมันได้อย่างที่ควรจะเป็น และเราจะสามารถมีแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ให้พัฒนาไปในทางที่ดีมากขึ้นกว่าเดิมได้หรือไม่

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยในฐานะผู้ศึกษาวิจัยมีความเชื่อว่า ในปัจจุบันนี้ สภาพการณ์ของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในประเทศไทย จะมีพัฒนาการมาได้ไกลจากเดิมมาก แต่ก็ยังคงถูกรุมล้อมด้วยปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคอีกนานัปการ แต่เส้นทางของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในประเทศไทย ก็ยังคงต้องอาศัยความตั้งใจและความพยายามของผู้ผลิตรายการที่จะฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ต่อไปอีกนานเท่าอนันต์ กว่าที่สื่อโทรทัศน์จะได้ทำหน้าที่ของมันเองในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งของสื่อมวลชนได้อย่างสมบูรณ์

เหตุผลส่วนตัวของผู้วิจัยที่ต้องการศึกษา

นับตั้งแต่ผู้วิจัยได้จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี จากสาขาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2531 ผู้วิจัยมีโอกาสดำเนินปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ ตั้งแต่ ผู้เตรียมการผลิตรายการ ผู้เขียนบทโทรทัศน์ จนกระทั่งถึงผู้กำกับรายการของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก มามากกว่า 5 รายการ รวมระยะเวลากว่า 5 ปีเต็มมาแล้ว ซึ่งก็มีทั้งในลักษณะของการเป็นลูกจ้างที่ปฏิบัติหน้าที่เพื่อรายได้เป็นรายเดือน จนกระทั่ง มีโอกาสได้ก้าวเข้ามาเป็นเจ้าของกิจการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก โดยรับจ้างผลิตรายการแลกเปลี่ยนกับค่าจ้างเป็นตอน ตามที่ได้ออกอากาศ ในลักษณะของการเช่าและเช่าเป็นเจ้าของเวลา ซึ่งต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งในด้านการเช่าเวลาออกอากาศ การผลิตรายการ และที่สำคัญที่สุด คือการหาผู้อุปถัมภ์รายการ

ตลอดเวลาที่ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมานั้น ผู้วิจัยได้ประสบกับแง่คิด มุมมองในหลาย ๆ ประเด็น ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ได้ประสบมาอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจนถึงขณะนี้ยังไม่สามารถค้นหาคำตอบให้กับคำถามได้ครบทั้งหมด

ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะวิเคราะห์เจาะลึกในเรื่องของตัวแปร ปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นปัญหา อุปสรรคและมีอิทธิพลต่อกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในประเทศไทย เพื่อที่จะได้นำเอาแนวทางซึ่งเป็นผลการวิจัย มาปรับปรุงกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ให้ได้ทำหน้าที่ของสถาบันหนึ่งในสื่อมวลชน ได้อย่างสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้

ปัญหาที่ต้องการศึกษา

1. ลักษณะการดำเนินการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในปัจจุบันเป็นอย่างไร
2. ปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก
3. แนวทางในการปรับปรุงด้านการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กนั้นมีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบลักษณะการดำเนินการผลิตและศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ในปัจจุบัน (ปีพุทธศักราช 2536) มีรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเกิดขึ้นในประเทศไทยมากมายหลายรายการด้วยกัน ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเด่นชัดของงานวิจัย ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเฉพาะรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 5, 7, 9, 11 ในช่วงปีพุทธศักราช 2536 และจะต้องเป็นรายการที่ผลิตขึ้นในประเทศไทยเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น (ASSUMPTIONS)

รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในประเทศไทย เป็นรายการที่ขาดไม่ได้ ในรายการโทรทัศน์ ทั้งนี้เนื่องมาจาก โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่ไม่สามารถจะจำกัดผู้รับสารได้ เฉพาะผู้ใหญ่เท่านั้น หากแต่ผู้รับสารจะเป็นผู้รับสารมวลชน ทุกเพศ ทุกวัย และมีระเบียบของคณะกรรมการบริหารวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ได้กำหนดให้แต่ละสถานีมีการจัดสรรช่วงเวลา เพื่อเผยแพร่รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กโดยเฉพาะ

ข้อสันนิษฐาน

1. รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเริ่มเกิดขึ้นมานาน แต่ยังไม่สามารถจะพัฒนาไปได้ไกลมากเท่าที่ควร เพราะยังขาดความร่วมมือและความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในประเทศไทยนั้น มีรูปแบบรายการที่แตกต่างกันออกไปหลายลักษณะ ซึ่งแต่ละรายการก็มีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิต รายการที่แตกต่างกันออกไปด้วย ทั้งปัจจัยภายในและภายนอกองค์กรผู้ผลิต รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ทำให้รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กไม่สามารถทำหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนได้เต็มที่

นิยามศัพท์

รายการโทรทัศน์

หมายถึง รายการโทรทัศน์ทุกรายการที่ผลิตขึ้นมาในประเทศไทย และออกอากาศในประเทศไทย ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 5, 7, 9 และ 11 ในปัจจุบัน

รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

หมายถึง รายการโทรทัศน์ที่ผลิตขึ้นมาเพื่อกลุ่มผู้ชมเป้าหมายที่เป็น เด็ก อายุตั้งแต่ 3-12 ปี โดยมีรูปแบบรายการ ลักษณะการนำเสนออย่างไร ก็ได้ที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ชมเป้าหมายของรายการนั้น ๆ และออกอากาศทาง สถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 5, 7, 9 และ 11

ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

หมายถึง กลุ่มคน หรือบริษัทที่รับจ้างผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ซึ่งได้รับค่าตอบแทนเป็นการเหมารายตอน หรืออาจเป็นเจ้าของรายการ โดย เป็นผู้เช่าเวลาออกอากาศและขายโฆษณาเองทั้งหมด

กลุ่มผู้ชมเป้าหมาย

หมายถึง กลุ่มผู้ชมที่รายการโทรทัศน์นั้น ๆ ตั้งไว้ว่า เป็นกลุ่มผู้ชมหลักที่จะรับชมรายการโทรทัศน์ของตน

รูปแบบรายการโทรทัศน์

หมายถึง ลักษณะการนำเสนอในรายการโทรทัศน์แบบต่าง ๆ เช่น สารคดี ปกิณกะ (variety) ข่าว ละคร เป็นต้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิต

คือ ปัจจัยภายในและภายนอกองค์กรผู้ผลิต ที่มีผลกระทบต่อการผลิต รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสภาพทั่วไปของการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในประเทศไทย ปีพุทธศักราช 2536
2. ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในประเทศไทย ปีพุทธศักราช 2536
3. ทราบถึงแนวทางในการศึกษาปรับปรุงด้านการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในประเทศไทยให้ดีขึ้น